

RTV Slovenija - zavezana resnici?

V zadnjih dneh se je razvnela polemika ob reakcijah predsednika borcev Tita Turnška in poslanca stranke SD v Državnem zboru mag. Marka Koprivca na intervju, ki ga je objavila RTV Slovenija z zgodovinarjem dr. Jožetom Dežmanom. Dogajanje je odprlo več vprašanj glede vsebin, ki so bile obravnavane v intervjuju, reakcij tistih, ki se z vsebino ne strinjajo, in odzivov RTV Slovenija.

Vsebina intervjuja res šokira, a glede na temo preprosto ne more biti drugače. Opozarja na desetletja zamolčane zločine in komunistično zgodovino pisje v zvezi z medvojnimi in povojnimi dogodki postavlja na laž. Predstavljena dejstva so bila že večkrat javno izražena in potrjena s strani različnih raziskav ter analiz javno dostopnih podatkov. Povedano v intervjuju neizprosno nagovarja k razmisleku o laži, resnici in nasilju, ki so ga ljudem prinesli fašizem, komunizem in nacionalsocializem. Množični pomori nedolžnih, neoboroženih, žena, otrok in celih družin, pa naj so se zgodili v imenu kateregakoli totalitarizma, so sprevržena dejanja proti človeštvu in zahtevajo razkritje ter obsodbo. Pri tem ima javni medij posebno vlogo, saj je dolžan širiti resnico in razumevanje slovenske zgodovine. Če lahko RTV Slovenija pohvalimo, da je ta intervju pripravila, pa jo moramo kritizirati zaradi načina, na katerega se odziva na pritiske borcev in stranke SD.

Če se borci in stranka SD s povedanim ne strinjajo, bi pričakovali, da bodo navedli prepričljiva in preverljiva drugačna dejstva. A tega ni bilo, pač pa se je zgodil pavšalni napad in diskreditacija, ki sta bila usmerjena predvsem proti voditelju intervjuja dr. Jožetu Možini. Ta napad je pripeljal do pozivov generalnemu direktorju RTV Slovenija, da oddaje, ki jih vodi dr. Jože Možina, ukine. Za nameček so borci sklicali javni protest v Kopru, na katerem so grozili in podpihovali sovraštvo. Dr. Jože Možina je bil v teh dneh posledično že deležen groženj s fizičnim nasiljem. Alarmantno je dejstvo, da so borci obravnavo sicer občutljive tematike o množičnih zločinih iz domene intervjujev, publiciranja in omizij potisnili na ulico v domeno zborovanj, transparentov in nasilja. Skrajno ironično je, da ob tem drugim očitajo razdvajanje in širjenje sovraštva, pa tudi, da tokrat niso pripravljene zgodovine prepustiti zgodovinarjem, čeprav so ta slogan pred leti sami pomagali utirati.

Upoštevajoč dogajanje zadnjih let je jasno, da je bil intervju zgolj povod za napad na dr. Jožeta Možino. Glavni gnev borcev v zvezi z njegovim delom se nanaša na serijo Pričevalci in na resnico, ki jo s svojim delom neumorno razkriva. S Pričevalci odstira osebne usode posameznikov, ki so se znašli v primežu nasilja, okupacije, revolucije in diktatur. Praviloma so to posamezniki, ki so morali dolga desetletja molčati, in so priložnost za izpoved dobili šele sedaj. Poleg novih zgodovinskih dejstev, ki prihajajo na dan, pa je neprecenljiva vrednost teh subjektivnih izpovedi to, da nam odstirajo dileme, v katerih se znajdejo ljudje takrat, ko prevlada nasilje in ko dobijo moč najbolj divji posamezniki populacije. Serija ima trajno vrednost za slovensko zgodovino in mora zato postati železni repertoar RTV Slovenija, zaveza in civilizacijska dolžnost. Žal je tako, da je ta koncept na RTV Slovenija vedno znova na preizkušnji, saj so se prav vsako leto pojavljali poizkusi ukinitve ali občutnega zmanjšanja obsega Pričevalcev. Pri tem so bili prav odbori borcev tisti, ki so izvajali največje pritiske, praviloma vedno pavšalno in brez konkretnih argumentov. Zato je tokratni napad predsednika borcev nujno razumeti v tej luči - kot pritisk s ciljem, da se oddajo Pričevalci ukine ali pa vsaj pomembno omeji vlogo dr. Jožeta Možine pri njenem nastajanju.

Pri vsem tem pa je ključno dogajanje znotraj RTV Slovenija, predvsem drža urednikov in vodstva - ne le generalnega direktorja, pač pa tudi programskega sveta, ki ga vodi predstavnik stranke SD Ciril Baškovič. RTV Slovenija je bila sicer običajno zelo brezkompromisna pri zaščiti urednikov in novinarjev, celo v primerih, kjer je bilo delo nekaterih posameznikov izrazito neobjektivno, neuravnoteženo in neprofesionalno. Podrobno poznam več takšnih primerov iz obdobja, ko sem bil član programskega sveta. A ta zaščitniška drža ne velja za vse, pač pa deluje selektivno. Dr. Jožeta Možino so nekateri iz RTV Slovenija že v preteklosti javno napadali, v lastnem mediju in izven, kot vidimo, pa

ga niso zaščitili niti tokrat. Vse to kljub temu, da je med najboljšimi ustvarjalci na RTV Slovenija. Njegovi dokumentarni filmi in oddaje so deležni najvišje pozornosti in tudi mednarodnih nagrad, na kar bi morala biti RTV Slovenija ponosna. A se dogaja nasprotno - RTV Slovenija je enostransko poročala o kritikah intervjuja na protestu borcev v Kopru, a pri tem zamolčala grožnje novinarju in gostu, ki so jih udeleženci izražali. Hkrati pa je povsem zamolčala tudi številna pisma, s katerimi so ugledne institucije civilne družbe, evropski poslanci in številni posamezniki izrazili pohvale novinarju in kritizirali grob pritisk borcev in stranke SD.

RTV Slovenija se mora zavedati, da je za pritiske in sedaj že grožnje s fizičnim nasiljem dr. Jožetu Možini zaradi svojega odziva soodgovorna. Ne samo, da svojega novinarja ni zaščitila - vedno močnejši je občutek, da prostovoljno sodeluje v gonji zoper njega. V teh okoliščinah se kaže poročilo varuhinje pravic gledalcev Ilinke Todorovski, ki razpravlja o potrebi po prefinjeni obravnavi grobih zločinov komunistične revolucije in očita voditelju intervjuja preveliko simpatiziranje z resnico, očitno vnaprej dogovorjen scenarij na poti onemogočanja njihovega vrhunskega ustvarjalca.

Če RTV Slovenija ne zmore zavarovati resnice in nastopiti zoper nasilje, laž in zločin, si ne zasluži posebnega mesta v slovenskem medijskem prostoru. RTV Slovenija bi morala jasno pokazati, da jim privilegirane skupine ne bodo diktirale vsebine ali kadrovske poteze. Jasno bi morala pokazati tudi, da nima nihče pravice izvajati pritiskov in groziti s fizičnim nasiljem njihovim ustvarjalcem in gostom. In jasno bi morala zaščititi svojo zakonsko vlogo javnega medija, ki mora odpirati tudi zahtevne teme naše nerazčiščene zgodovine in totalitarnih zločinov, vse s ciljem, da pride celovita resnica na dan.

Modrost in odprtost vodstva je tako na pomembni preizkušnji in ravnanje bo imelo za nadaljnji razvoj RTV Slovenija brez dvoma pomembne posledice.

dr. Mitja Štular

nekdanji predsednik Programskega sveta RTV Slovenija

Ljubljana, 6.8.2018